

7. Thurstone L.L. Primary mental abilities [Text] / L.L. Thurstone. – Chicago : The Univ. of Chicago Press, 2002. – 122 p.

E.Z. Ivashkevych. Phenomenological, measuring, genetic, testing and factor psychological approaches as the basis for the structure of social intellect of a teacher. The article deals with the problem of concept of "intellect". It is outlined as a peculiar system of mental mechanisms which determine the possibility of constructing by the individual a subjective view of the world. We describe two basic psychological approaches to the intellect – a cognitive approach and a categorical one. It was shown the content of the categorical approach to the definition of "intellect", namely the phenomenological, measuring, genetic, testing and factor psychological approaches. The author's conception of social intellect shows us that this intellect includes cognitive, mnemonic and emphatic structures.

Cognitive substructure of social intellect involves a set of fairly stable knowledge, assessment, rules of interpretation of events, human behavior, their relationships, etc. Social intellect is based on the existing system of interpretation on micro-structural and macro-structural levels. Mnemonic component of social intellect of the person describes the presence of the ability to interpret events, life events, behavior of others and their own as the subject of these events. Mnemonic substructure is based on the personal experience of the subject, where subjective statistics constitute personal interpretive complex. Polimodality in this case means that a person has different interpretative systems according to various aspects of life of a man/woman. So, they may conflict with each other, but psychologically they consist of internal structures, providing based unity of mnemonic component and a social intellect. Emphatic component of social intellect is largely dependent on what shape of the behavior the person chooses as a priority that he / she expects his / her business associated with the complex of interpretative value in relation to the world of the person.

Key words: intellect, social intellect, phenomenological, measuring, genetic, testing and factor psychological approaches, cognitive, mnemonic and emphatic substructures of social intellect.

Отримано: 3.10.2015 р.

УДК 159.9.072

Я.Ю. Каплуненко, Т.М. Ленг

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ "ПРОФОРІЄНТАТОР-UA"

Я.Ю. Каплуненко, Т.М. Ленг. Сучасні методи психолого-педагогічного супроводу профільного навчання: досвід використання профорієнтаційного комплексу "Профорієнтатор-ua". У статті проаналізовано сучасні завдання та виклики профільного навчання у старшій школі, чинники успішної готовності школярів до профільного розподілу. Опубліковано дані щодо можливостей використання профорієнтаційного комплексу "Профорієнтатор-UA" для ефективного психолого-педагогічного супроводу старшокласників.

Ключові слова: профільна орієнтація, профорієнтаційна діагностика, психолого-педагогічний супровід старшокласників, "Профорієнтатор-UA".

Я.Ю. Каплуненко, Т.Н. Ленг. Современные методы психолого-педагогического сопровождения профильного обучения: опыт использования профориентационного комплекса "Профориентатор-UA". В статье проанализированы современные задачи и вызовы профильного обучения в старшей школе, факторы формирования успешной готовности школьников к профильному распределению. Опубликованы данные об использовании профориентационного комплекса "Профориентатор-UA" для эффективного психолого-педагогического сопровождения старшеклассников

Ключевые слова: профильная ориентация, профориентационная диагностика, психолого-педагогическое сопровождение, "Профориентатор-UA".

Профільне навчання у старшій школі – важлива сучасна проблема, що обумовлена процесами реформування всієї системи освіти в Україні. Профільне навчання створює сприятливі умови для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності, враховуючи їх індивідуальні особливості, інтереси та потреби. Профільна школа покликана реалізувати принцип особистісно-орієнтованого навчання, що значно розширює можливості підлітків у створенні власної освітньої та професійної траєкторії. Профілізація потрібна для забезпечення індивідуальних потреб учнів, які виявляють підвищений інтерес до окремих предметів, для професійного самовизначення, успішної соціалізації, полегшення адаптації до самостійного життя, подолання інфантилізму, виховання виваженості та самостійності у прийнятті рішень.

Перехід старшої школи до системи диференційованого або профільного навчання зумовлено об'єктивними закономірностями розвитку суспільства, вимогами часу, ускладненням та науко місткістю сучасних технологій та процесів, що вимагають більш поглибленої та спеціалізованої підготовки спеціалістів до майбутньої професійної діяльності, більш ранньої диференціації та індивідуалізації навчання. Профільна школа передбачає практичну спрямованість освіти, подолання "відірваності" знань від реальних життєвих потреб, посилення прикладного аспекту навчання, необхідність вивчення шкільних предметів у тісному зв'язку з актуальними завданнями та науковими технологіями, тобто вміння учнів застосовувати свої знання у практичній діяльності. У Концепції профільного навчання у старшій школі важливу роль надається "профільній орієнтації", що трактується як надання психолого-педагогічної допомоги учням у прийнятті рішень щодо вибору профілю навчання та створення умов для готовності підлітків до соціального, професійного і культурного самовизначення в цілому.

Виділення психологічних чинників готовності старшокласників до профільного навчання є однією з важливих передумов формування цієї

готовності та майбутньої ефективності профільного навчання для розвитку професійного самовизначення особистості. До основних параметрів такої готовності відносять: психофізіологічна готовність; інтелектуальна готовність; едукативна готовність; рефлексивна готовність; характерологічна готовність; мотиваційна та комунікаційна готовність [1].

Вибір профільного навчання одна з важливих ланок підготовки до свідомого вибору професії, що являє собою складне комплексне утворення взаємопов'язаних і поєднаних морально-вольових якостей особистості, способів поведінки, знань про професії, практичних умінь і навичок, сформованих у відповідності із вимогами суспільства і можливостями навчально-виховного процесу. На жаль, проблема вибору профілю навчання поки що не розв'язується належним чином. Учні обирають його здебільшого інтуїтивно, або під впливом випадкових факторів. Тому, на нашу думку, школярів необхідно заздалегідь готувати до усвідомленого визначення профілю навчання відповідно з їх віковими особливостями [4]. Сучасні виклики спонукають психологічні служби шкіл шукати нові підходи до психологічного допомоги та психологічного-педагогічного супроводу учнів у процесі профільного самовизначення.

Психологи вважають, що учні відрізняються один від одного передусім якісним складом своїх здібностей, а потім їх кількісними проявами. Якісні, і кількісні характеристики індивідуальності мають враховуватися, якщо йдеться про наукові-практичні засади здійснення диференціації як найважливішої складової особистісно-орієнтованого навчання. Оскільки кожна людина відрізняється від інших людей численною множиною особливостей, унікальність кожної особистості визначається структурою цих особливостей, а різноманіття індивідуально-психічних властивостей учнів зумовлює необхідність визначення цих структурних утворень та виокремлення їх для диференціювання навчання. Традиційно у школі, як найбільш сталі, виділяють групи учнів за рівнем успішності – "сильні", "слабкі" та "середні". Зрозуміло, що насправді, поділ цей дуже умовний, випадковий і не ґрунтується на жодних системних особистісно-психічних показниках [3]. Крім того, зважаючи на унікальність кожної особистості та специфічність професійної діяльності, такий поділ приносить мало користі з точки зору побудови власного професійного плану. Тому виділення та врахування індивідуально-особистісних характеристик у процесі диференціації навчання є одним з перспективних напрямків розвитку психолого-педагогічного супроводу процесу набування знань.

З огляду на складність та комплексність поставлених завдань, актуальною та значимою стає проблема пошуку шляхів та форм методичного забезпечення їх виконання. У цьому напрямку працюють багато науковців як в Україні, так і в інших країнах. Готовність старшокласників до проф-

ільного навчання складається з багатьох компонентів. Найкращим методичним забезпеченням цього процесу зазвичай виступає комплексний діагностико-консультаційний підхід до формування готовності учнів до профільного навчання. Пошук нових методів профільної орієнтації, які відповідають вимогам сьогодення, рівню розвитку матеріально-технічної бази та сучасних технологій – одне з актуальних завдань профілізації навчання. Одним з ефективних напрямків його вирішення є розробка нового профорієнтаційного інструментарію з використанням комп'ютерних діагностичних комплексів.

Для вирішення профорієнтаційних завдань зазвичай використовуються різні методи: анкетування, опитування, спостереження, діагностика індивідуально-психологічних характеристик, мотивації, здібностей, актуального рівня розвитку знань, умінь навичок, тести інтелекту та досягнень. Не втрачаючи своєї актуальності, більшість цих методів потребують багато часу для проведення, обробки результатів, побудови на їх підґрунті комплексної програми психолого-педагогічного супроводу. В умовах браку часу протягом навчального процесу, завантаження вчителів та шкільних психологів, і інших поточних складностей технічного характеру, достатньо складно охопити профорієнтаційними послугами весь учбовий склад старших класів, тому введення до використання більш новітніх методів та підходів є нагальним та актуальним завданням сучасного етапу розвитку профорієнтаційної діагностики. Прикладом ефективного інструменту для вирішення сучасних профорієнтаційних завдань є комп'ютеризований психодіагностичний комплекс "ПРОФОРІЄНТАТОР-UA" (ua/ru). В його основу покладено сучасний підхід до професійної орієнтації, який полягає в тому, що найбільш точний вибір фахової спрямованості людини можна зробити за умови врахування трьох основних компонентів її індивідуальності, а саме, інтересів, здібностей та особистісних якостей. Діагностичний комплекс являє собою зручну та швидку у використанні профорієнтаційну методіку, розроблену з використанням новітніх наукомістких комп'ютерних технологій проведення тестування, обробки результатів та їх представлення для користувачів. Тестування займає 40–60 хвилин, згідно вибору користувача, можна проходити тестування українською чи російською мовами, одночасно можуть проходити тестування до 20 учнів, що дуже зручно для використання у загальноосвітніх навчальних закладах. Результати діагностики за методикою "ПРОФОРІЄНТАТОР-UA" представлені у графічного профілю з результатами діагностики за трьома основними блоками: інтереси, здібності та особистісні характеристики; переліками професій, що рекомендовані до кожного блоку та узагальнюючого переліку професій до всього профілю в цілому; словесною інтерпретацією результатів за всіма шкалами, круговою діаграмою рекомендова-

них напрямків профільного навчання та напрямків корекційно-розвиваючої роботи (Рис.1 та Рис.2). На основі отриманих розгорнутих комплексних результатів можна обґрунтовано надавати психолого-консультативні послуги щодо вибору профілю навчання, побудови педагогіко-корекційної роботи, вибору напрямку професійного навчання та майбутнього професійного шляху [6].

Приклад представлення результатів:

- Результати діагностики за тестом ПРОФОРІЄНТАТОР-UA (ua)
- Учасник тестування: Приклад 1
- Вік: 10 клас
- Стать: жіноча

Графічний шкальний профіль

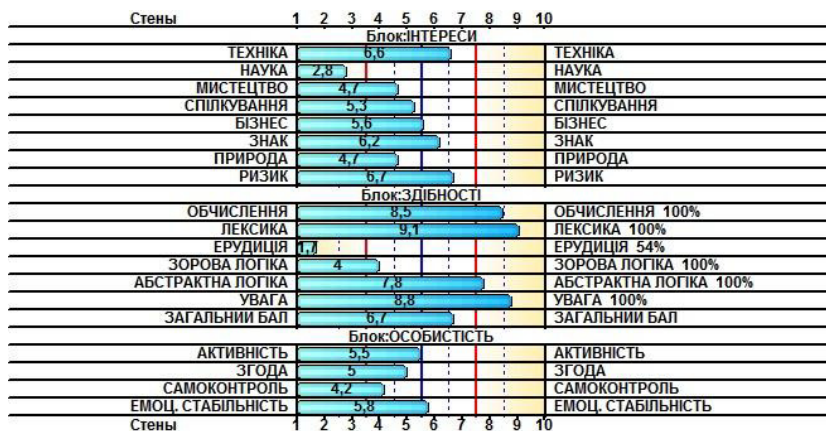

Рис. 1. Рекомендовані класи

Рис. 2

Подібні професії до блоку: ІНТЕРЕСИ

Таблиця 1

Назва профілю	Коеф. подібності
Інженер – технолог (поліграфія) <i>Укр. мова та літ., мат., фіз. або хім.</i>	0,84
Логіст <i>Укр. мова та літ., мат., гео. або хім.</i>	0,82
Сервісний інженер <i>Укр. мова та літ., фіз., мат. або хім.</i>	0,8
Технолог легкої промисловості <i>Укр. мова та літ., мат., хім. або біо.</i>	0,8
Ріелтор <i>Укр. мова та літ., гео., іст. Укр. або мат.</i>	0,79
Фотограф, відеооператор <i>Укр. мова та літ., хім., творчий конкурс (фотомистецтво)/ Укр. мова та літ., іст. Укр., творчий конкурс (кіно-, телемистецтво)</i>	0,79
Звукорежисер <i>Укр. мова та літ., іст. Укр., творчий конкурс</i>	0,76
Інженер - будівельник <i>Укр. мова та літ., мат., фіз. або хім.</i>	0,76
Менеджер на виробництві <i>Укр. мова та літ., мат., гео. або іноз. мова</i>	0,76
Митник <i>Укр. мова та літ., мат., гео. або хім.</i>	0,76
Верстальник <i>Укр. мова та літ., мат., фіз. або хім.</i>	0,74
Машиніст електропізда <i>На базі професійно-технічних училищ і коледжів</i>	0,74

Примітка: Для отримання актуальної інформації щодо переліку конкурсних предметів ЗНО необхідно звернутися до приймальної комісії вищу, який Вас цікавить.

Словесні інтерпретації до блоку "Інтереси"

ТЕХНІКА(+)

У Вас є певний інтерес до роботи з технічними системами, речовими об'єктами, матеріалами, видами енергій. Це означає, що Вам, швидше за все, сподобається одна з професій, пов'язаних з ОБРОБКОЮ й ВИКОРИСТАННЯМ МЕТАЛУ, складанням, монтажем машин, приладів, обладнання (слюсар, збірник, машиніст, інженер-технолог); РЕМОНТОМ, НАЛАГОДЖУВАННЯМ, обслуговуванням МЕХАНІЧНОГО ОБЛАДНАННЯ, машин, транспортних засобів (слюсар-ремонтник, механік-налаштувальник, інженер-механік, оператор лінії з виробництва хімічних реактивів); МОНТАЖЕМ, РЕМОНТОМ БУДІВЕЛЬ та споруд, конструкцій (інженер-будівельник, архітектор, технолог будівельних матеріалів, покрівельник, бетонник, такалажник); МОНТАЖЕМ, ЗБІРКОЮ та використанням ЕЛЕКТРО-, РАДІО- й ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛАДНАННЯ, приладів, апаратів (складальник мікросхем, годинників, майстер із ремонту відеоапаратури, електромонтажник освітлювальних мереж, слюсар-електрик, інженер електронної техніки, інженер-технолог телекомунікаційних систем, інженер зв'язку); із застосуванням ПІДЙОМНИХ, ТРАНСПОРТНИХ засобів, управління ними (водій автомобіля, машиніст, лоцман, диспетчер польотів, пілот, інженер шляхів сполучення). Для прийняття остаточного рішення щодо вибору професії ознайомтеся детальніше з різноманітною технікою, приладами, виробництвом. Пам'ятайте, що робота з технікою вимагає від робітника високого рівня розвитку наочно-образного мислення, просторової уяви, технічної обізнаності, добрих рухових навичок, спритності, зорово-моторної координації.

НАУКА(-)

Вас не цікавить наука, глибокі пізнання й аналіз інформації. Напевно, Вам варто обирати професії, чітко зорієнтовані на практику, де визначені робочі дії та не потрібно відслідковувати нововведення й упровадження нових розробок, читати багато різноманітної літератури.

МИСТЕЦТВО(+/-)

Ви маєте певний інтерес до сфери мистецтва, творчого самовираження. У своїй професійній діяльності Ви можете так чи інакше стикатися зі світом мистецтва. Ви можете брати участь у створенні художніх образів (за зразком), можете аналізувати й критикувати створення іншими, можете забезпечити умови для створення (і де-

монстрації) художніх образів з іншими людьми. Художні образи – це не тільки картини й скульптури, що демонструються в музеях, але й усе, що прикрашає наше життя, побут, одяг, рекламні плакати, музичні заставки на радіо. Для роботи з мистецтвом вимагається емоційність, розвиток уяви, добрий слух чи зір, образне мислення.

СПІЛКУВАННЯ(+/-)

Ви маєте певний (але не яскраво виражений) інтерес до професій, пов'язаних з активним спілкуванням із людьми. Ці професії спрямовані на управління виробництвом, людьми, колективами (менеджер з персоналу), навчання й виховання людей, організацію дитячих колективів, професійну підготовку (викладач); обслуговування: матеріально-побутове та торгове (перукар, менеджер з туризму), медичне та соціальне (психолог, лікар), інформаційне (журналіст, юрист). Але ці професії вимагають розвитку комунікативних навичок, уміння розуміти стан людей, мати вплив на інших, проявляти витримку, спокій і доброзичливість, необхідні мовленнєві здібності. Подумайте, чи готові Ви працювати на користь людям у будь-яку погоду, повсякчас і за будь-яких умов?

БІЗНЕС(+/-)

Вас цікавлять сфера бізнесу, економіка й менеджмент, управління (планування, організація, контроль). Дану зацікавленість варто розглядати як таку, що визначає особливості "процесу" праці (такі, як невизначені умови, ризик, підвищені вимоги до ерудитії, постійне підвищення кваліфікації). Вам цікава робота в галузях професійної діяльності, що динамічно розвиваються. Предметний зміст діяльності (з "чим" або "ким" працювати – з машинами, людьми, знаками і т. п.) визначається співвідношенням інших інтересів.

ЗНАК(+/-)

Ви продемонстрували певний інтерес до знакових систем. Він об'єднує професії, пов'язані з текстами (упорядкування, ведення записів, пошук, аналіз та переробка інформації, накопичення та збереження різного роду відомостей) або цифрами, формулами, таблицями, кресленнями, схемами (кодування, схематизація, розрахунки). До типу "Людина-Знак" належать як гуманітарні, так і технічні професії (це, в першу чергу, залежить від інших яскраво виражених інтересів), головне – це Ваше стержне ставлення до роботи, яка багатьом здається нудною й монотонною з паперами, цифрами, текстами, документами. Але цей інтерес не настільки великий, щоб остаточно поринути в світ знаків. Подумайте, можливо, знакові системи "сухувати" для Вас?

ПРИРОДА(+/-)

Ви продемонстрували невелику зацікавленість природою, проте вона не настільки висока, щоб обрати основним видом своєї діяльності роботу з тваринами, рослинами, у сфері медицини, хімії або екології. Можливо, Вам просто не вистачає інформації про ці сфери, щоб чітко визначитись із наявністю чи відсутністю покликання до таких професій. Якщо ж інформації достатньо, краще реалізувати інтерес до природи за межами своєї професійної діяльності або на дозвіллі.

РИЗИК(+)

Ви – людина достатньо ризикова. Можливо, Вам подобаються професії, пов'язані з фізичною активністю й ризиком для життя (охоронець, пожежник, каскадер, льотчик, артист цирку, офіцер-військовослужбовець, спортсмен). Вам до вподоби перебувати в екстремальних умовах (геолог, лікар швидкої допомоги); відчувати гостроту емоцій (журналіст, слідчий); приймати рішення в умовах невизначеності (брокер, підприємець, продюсер). Якщо Ви також виявляєте інтерес до техніки, Ви будете гарним технологом на важкому виробництві (енергетика, хімічна промисловість, машинобудування, будівництво). Проте подумайте: чи хотіли б Ви робити ризик постійним атрибутом роботи, можливо, Вам достатньо буде реалізувати свій потяг до ризику в хобі та на дозвіллі?

Рекомендації з профільних напрямків

Перед вами представлені напрямки профільного навчання, рекомендовані Вам в першу чергу. Кількість рекомендованих профільних напрямків може бути різною – це залежить від результатів Вашого тестування. Якщо нижче Ви не бачите опису – це означає, що за результатами тесту складно виділити домінуючі напрямки навчання.

ІНЖЕНЕРНИЙ(+)

Вам цілком підходить навчання за профілем "Інженерний". Основні предмети – фізика, математика, (допоміжні – інформатика, хімія). Інтерес до конструювання, до галузі виробництва, до роботи з реальною технікою (літаки, машини, електроніка, прилади і т. п.). Майбутні напрямки роботи – інженери, технологи, механіки в різних галузях промисловості, розробка високотехнологічних продуктів і т. п.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ(+)

Вам цілком підходить навчання за профілем "Фінансово-економічний". Основні предмети – економіка, математика, економічна географія, суспільствознавство (допоміжні – мови, право). Майбутні напрямки роботи – економіка, фінанси, менеджмент, маркетинг і т. п.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ(+)

Вам цілком підходить навчання за профілем "Інформаційно-технологічний". Основні предмети – інформатика, математика (допоміжні – фізика, іноземна мова). Майбутні напрямки роботи – сфера інформаційних технологій, нові розробки (програмування, проектування баз даних, автоматизація процесів), та прикладне використання готових програм і систем (дизайнери, верстальники, оператори і т. п.); прикладна математика.

Напрямок розвитку

Рис. 3

Судячи з результатів тестування, Вам необов'язково розвивати якісь психологічні якості за допомогою спеціально організованих тренінгових програм, перерахованих у тесті, тому що багато якостей знаходяться у Вас в оптимальному стані. Проте за наявності інтересу та бажання, Ви завжди самі можете обрати ту чи іншу програму, яка буде цікава для Вас своєю метою та змістом.

З 2011 року комп'ютерний комплекс "Профорієнтатор-UA" успішно використовується для профільної орієнтації школярів та молодих людей 13-18 років, за цей час методика буда успішно апробована та адаптована для українських користувачів. За період з 2012 року за її допомогою було про діагностовано та надано профорієнтаційні послуги більш ніж 1500 учнів у всіх регіонах України. У грудні 2014 року науково-методичною комісією з інформатизації закладів освіти Науково-методичної ради з питань

освіти Міністерства освіти та науки України комп'ютерний профорієнтаційний комплекс тестування "Профорієнтатор-UA" було рекомендовано до використання у загальноосвітніх навчальних закладах (Протокол №4 від 02 жовтня 2013 року) [2, с.187-205].

У даній статті описано досвід використання методики "Профорієнтатор-UA" для діагностики інтересів, здібностей та особистісних якостей учнів однієї з загальноосвітніх шкіл м. Миколаєва з метою дослідження відповідності профільного напрямку навчання учнів їх індивідуально-психологічним характеристикам та забезпечення на цьому підґрунті найбільш ефективного психолого-педагогічного супроводу старшокласників у процесі профільного самовизначення. Результатом підбору методичного інструментарію для нашого емпіричного дослідження став комп'ютеризований профорієнтаційний комплекс тестування адаптованої версії тесту "ПРОФОРІЄНТАТОР – UA" (ua/ru). Докладний опис методики, психометричні характеристики та результати її апробації та адаптації в Україні було опубліковано у нашій статті [2, с.187-2052].

Дослідження провадилося на запит адміністрації однієї з шкіл міста Миколаєва у квітні 2012 року серед учнів 9-х класів. Вік респондентів 15-16 років. Всього було продіагностовано 46 учнів, з них 21 учень 9-А класу, 25 учнів 9-Б класу. Завданням дослідження було визначення відповідності індивідуально-психологічним характеристик учнів фактичному профілю їх навчання.

На основі комплексного аналізу індивідуально-психологічних характеристик 21 учня 9-А класу профільного напрямку підготовки "Іноземна філологія" (Рис. 4) ми отримали такі дані:

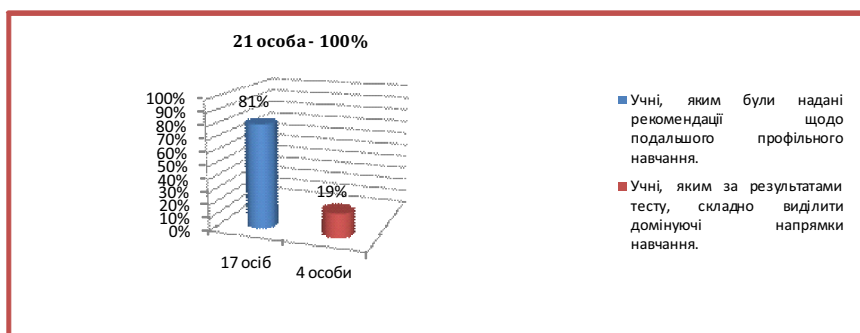

Рис. 4.

- **19% учасники тестування** за результатами тесту складно виділити домінуючі напрямки профільного навчання;

- **81% учасників тестування** були рекомендовані профільні класи (профілі навчання) (Рис.5):

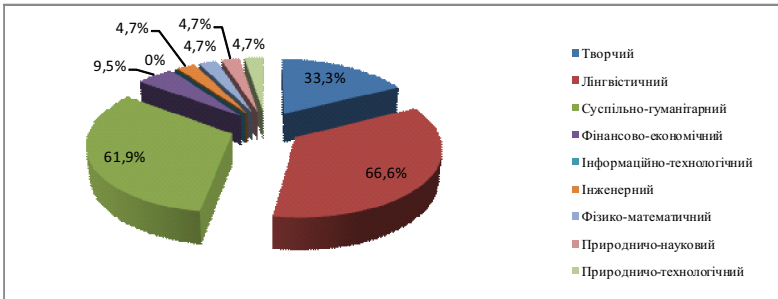

Рис. 5.

Профільний напрямок "Творчий" був рекомендований 33,3 % учнів. Цей профіль для творчих (у класичному розумінні слова) людей чи для тих, хто активно цікавиться культурою та мистецтвом. Основні предмети – література, українська мова, історія, СХК (Світова художня культура), додаткові – іноземна мова, суспільствознавство. Майбутні напрямки роботи – художники, письменники, філологи, мистецтвознавці, культурологи тощо.

Профільний напрямок "Лінгвістичний" рекомендований 66,6 % учасникам тестування, які виявили високий інтерес до взаємодії з людьми, різними групами та колективами. Цей профіль рекомендується для активних гуманітаріїв.

Профільний напрямок "Суспільно-гуманітарний" рекомендований 61,9 % учасникам тестування, які виявили виражений інтерес до суспільно-гуманітарних наук, історії, філософії, правознавства, володіють навичками спілкування, мають високу ерудицію, аналітичне мислення та широкі знання про навколишній світ.

Профільний напрямок навчання "Фінансово-економічний" рекомендований 9,5 % учасникам тестування. Основні предмети – економіка, математика, економічна географія, суспільствознавство (допоміжні – мови, право). Майбутні напрямки роботи – економіка, фінанси, менеджмент, маркетинг тощо.

Профільний напрямок "Інформаційно-технологічний" не рекомендований жодному учаснику тестування. Зазвичай, рекомендується тим, хто віддає перевагу заняттям з теоретичної математикою, з віртуальними об'єктами, з документами, цікавляться інформаційними технологіями (софтом).

Профільний напрям навчання "Інженерний" рекомендований 4,7 % учасникам тестування. Основні предмети – фізика, математика (допоміжні – інформатика, хімія). Інтерес до конструювання, до сфери виробництва, до роботи з реальною технікою (літаки, машини, електроніка, прилади і т.д.). Майбутні напрямки роботи – інженери, технологи, механ-

іки в різних галузях промисловості, розробка високотехнологічних продуктів тощо.

Профільний напрямок навчання "Фізико-математичний" рекомендований 4,7 % учасникам тестування, які виявляють інтерес до фізики, математики, наукового пізнання, дослідницької діяльності, збору, систематизації та аналізу інформації, обчислень та програмування. Інтерес до наукового пізнання, до облаштування світу (тобто цікавить більше наука, ніж прикладні галузі).

Профільний напрям навчання "Природничо-науковий" рекомендований 4,7 % учасникам тестування. Основні предмети – біологія, хімія, географія (допоміжні – математика, фізика). Майбутні напрямки навчання та роботи – медицина, екологія, біологія (зоологія, ботаніка, генетика і т.д.), сільське господарство та ін. (робота з реальними природними об'єктами – тваринами, рослинами, людьми).

Профільний напрям навчання "Природничо-технологічний" рекомендований 4,7 % учасникам тестування. Основні предмети – біологія, хімія, географія (допоміжні – математика, фізика). Майбутні напрямки навчання та роботи – хіміки, будівельники, геологи, харчові та біотехнології, природооблаштування (тобто робота в промисловості або лабораторних умовах, виробництво штучних речовин з різних матеріалів).

Отже, на основі комплексного аналізу індивідуально-психологічних характеристик **21 учня 9-А класу** щодо відповідності профільному напрямку підготовки **"Іноземна філологія"** ми отримали такі дані: (Див. Рис. 6):

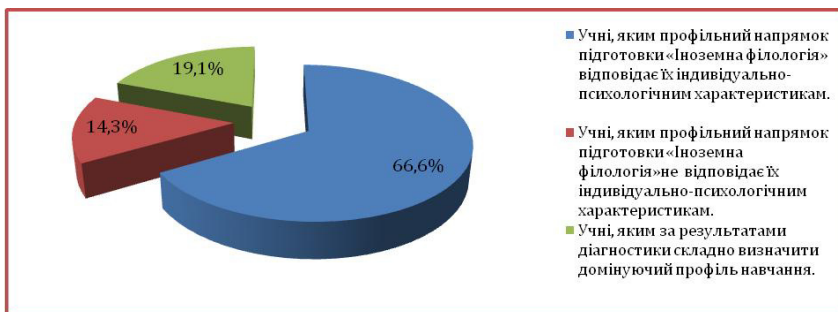

Рис. 6.

- 66,6 % учасникам тестування профільний напрямок **"Іноземна філологія"** відповідає їх індивідуально-психологічним характеристикам;
- 14,3 % учасникам тестування профільний напрямок **"Іноземна філологія"** не відповідає їх індивідуально-психологічним характеристикам;

- **19,1 % учасників тестування** за результатами діагностики **складно визначити** домінуючий профільний клас (напрямок навчання).

На основі комплексного аналізу результатів психодіагностичного дослідження індивідуально-психологічних характеристик **25 учнів 9-Б класу профільного напрямку навчання "Фізико-математичний"** ми отримали такі дані (Див. Рис. 7):

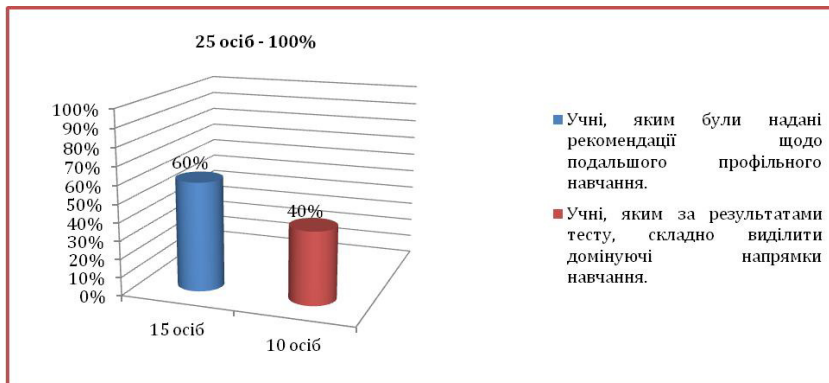

Рис. 7.

- **60 %** учасникам тестування були рекомендовані профільні класи (профілі навчання);

- **40 %** учасникам тестування за результатами тесту, складно виділити домінуючі профільні класи (профілі навчання).

За результатами тестування 60 % учням 9-Б класу профільного напрямку навчання "Фізико-математичний" були надані такі рекомендації щодо профільного класу (напрямку навчання) (Див. Рис. 8):

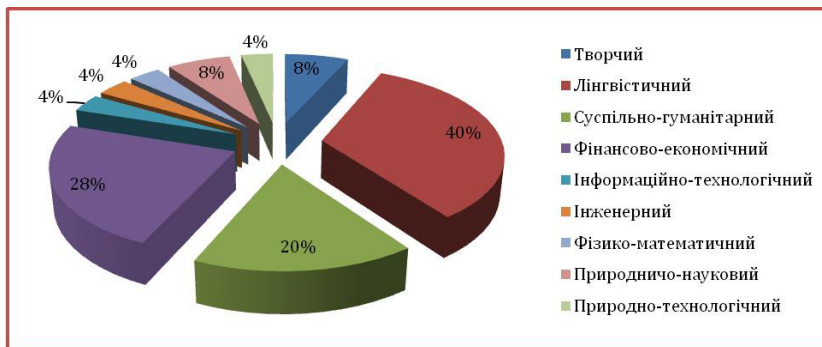

Рис. 8.

Профільний напрямок "Творчий" був рекомендований 8 % учасникам тестування, "Лінгвістичний" рекомендований 40 % учасникам тестування, "Суспільно-гуманітарний" – 20 % учасникам, "Фінансово-економічний" рекомендований 28 % учасникам тестування, "Інформаційно-технологічний" рекомендований 4 % учнів, "Інженерний" рекомендований 4 % учасників, "Фізико-математичний" – 4 %, "Природничо-науковий" – 8 % учасникам, "Природно-технологічний" рекомендований 4 % учасникам тестування .

Отже, на основі комплексного аналізу індивідуально-психологічних характеристик 25 учнів 9-Б класу щодо відповідності профільному напрямку навчання "Фізико-математичний" ми отримали такі дані: (Див. Рис. 9):

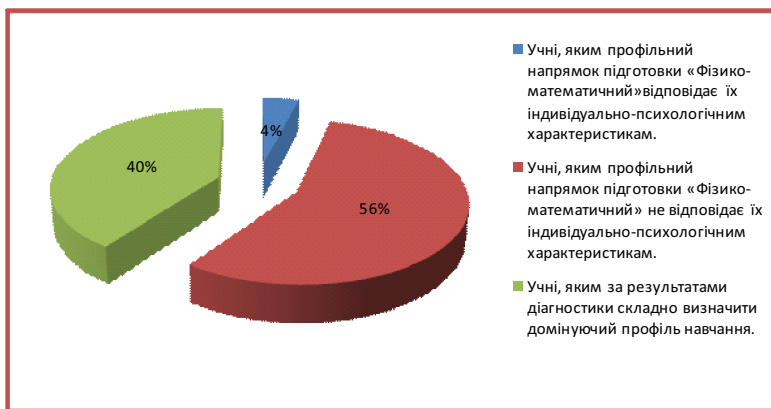

Рис. 9.

- 4 % учаснику тестування профільний напрямок підготовки "Фізико-математичний" **відповідає** його індивідуально-психологічним характеристикам;

- 56 % учасникам тестування профільний напрямок підготовки "Фізико-математичний" **не відповідає** індивідуально-психологічним характеристикам;

- 40 % учасникам тестування за результатами діагностики **складно визначити** домінуючий профіль навчання.

Узагальнюючи дані, за результатами дослідження, проведеного серед **46 учнів 9-А та 9-Б класів**, щодо відповідності індивідуально-психологічних характеристик напрямку профільного навчання, було визначено (Див. Рис.10):

– 32,6 % учасникам тестування обраний профільний напрямок навчання **відповідає** індивідуально-психологічним характеристикам.

- 37 % учасникам тестування обраний профільний напрямок навчання **не відповідає** їх індивідуально-психологічним характеристикам.

- **30,4 %** учасникам тестування за результатами діагностики **складно визначити** домінуючий профіль навчання.

Рис. 10. Відповідність індивідуально-психологічних характеристик учнів 9-А та 9-Б класу напрямкам профільного навчання

На основі дослідження відповідності індивідуально-психологічних характеристик напрямку профільного

- навчання ми отримали неоднорідний розподіл рекомендованих профілів навчання та виявили невідповідність індивідуально-психологічних характеристик у багатьох учнів 9-х класів їх фактичному профілю навчання.

Причинами такої ситуації можуть бути – об'єктивні складності забезпечення профільного навчання з боку адміністрації школи, недоліки матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних закладів, недостатнє забезпечення діагностичним інструментарієм психологічні служби шкіл, відсутність надійного та зручного у використанні методичного забезпечення профільної орієнтації та недостатній рівень профорієнтаційної роботи у даній конкретній школі. До суб'єктивних причин можна віднести недостатню інформованість учнів та їх батьків щодо різних можливостей профільної підготовки, відсутність професійного плану та відповідального підходу до планування свого професійного розвитку, несвідомий вибір профільного напрямку, відсутність розуміння та необхідних знань щодо своїх індивідуально-психологічних характеристик, відсутність альтернативного вибору профільного напрямку у даній загальноосвітній школі. Незалежно від вже фактично визначеного та закріпленого профільного напрямку даного класу, серед учнів слід проводити подальшу поглиблену індивідуальну профорієнтаційну роботу, з метою визначення та конкретизації можливого подальшого професійного зростання.

Отже, профорієнтаційна допомога залишається, як в раніше, актуальною. Однак, без серйозної науково обґрунтованої бази, вона може виявитися неефективною і навіть нашкодити і, крім того, як ми переконалися, проблема вибору постає уже перед школярами, і якщо їх не навчити приймати самостійні, зважені рішення, засновані на розумінні та сформованій морально-вольовій основі особистості, то у подальшому їм буде важче впоратися із життєвими труднощами, адаптуватися до професійної діяльності.

Всім учням 9-х класів рекомендована подальша комплексна індивідуальна (групова) профорієнтаційна робота, яка б поєднувала усі основні підходи – інформаційний, консультативно-діагностичний, розвиваючий та активізуючий. Були розроблені практичні рекомендації комплексного підходу для формування профільних класів, психолого-педагогічного супроводу старшокласників у виборі профільного напрямку навчання у старшій школі.

Як ми бачимо, психологічний супровід старшокласників з використанням сучасного діагностичного профорієнтаційного комплексу "Профорієнтатор-UA" може бути ефективним інструментом та підґрунтям не тільки для індивідуальної допомоги старшокласникам, але й для побудови психолого-педагогічного супроводу психологічними службами шкіл. За допомогою тесту "Профорієнтатор" можна провадити широку та науково обґрунтовану роботу щодо формування профільних класів. Діагностично-консультативний підхід, що закладено в основу цієї методики, може ефективно реалізовуватись в профорієнтації для вибору профільного навчання, навчального закладу, професії, сфери діяльності і т.п., з метою встановлення відповідності учасника тестування тому чи іншому виду діяльності шляхом зіставлення особливостей клієнта і вимог до професій.

За допомогою психодіагностичного комплексу "Профорієнтатор-UA" можна здійснювати зовнішній та внутрішній аудит освітнього закладу, перевіряти якість освіти в даному навчальному закладі, що може бути використано і як метод самодослідження, і як підготовка до атестації та акредитації; вибудовування моделі індивідуально-орієнтованого навчання кожного з учнів, здійснювати проміжну оцінку на середніх та завершальних етапах навчання; визначати інтереси, здібності та особистісні якості учнів з метою рекомендації подальшого профільного навчання; своєчасне усунення недоліків та нерівномірного розвитку учнів [6].

Як приклад можливих напрямків використання результатів тестування за діагностичним комплексом "Профорієнтатор-UA" для організації профорієнтаційної роботи серед учнів 8-9 класів, наведемо узагальнений звіт психодіагностичного дослідження учнів 8 класу однієї з загальноосвітніх шкіл м. Миколаєва.

У результаті комплексного психодіагностичного дослідження 18 учнів 8 класу, яке відбулося в квітні 2012 році у м. Миколаєві з метою

визначення індивідуально-психологічних характеристик учнів для надання практичних рекомендацій та визначення подальшого профілю навчання, було продіагностовано 7 юнаків, 11 дівчат. На основі загального аналізу результатів психодіагностичного дослідження інтересів, здібностей та особистісних якостей: 6 учням були надані рекомендації щодо подальшого профільного навчання, 12 учням за результатами тесту складно виділити домінуючі напрямки навчання, що іноді пов'язано або з великою кількістю різноманітних інтересів або недостатньо вираженою зацікавленістю в якійсь певній сфері.

За результатами діагностики профільний напрямок "Лінгвістичний" було рекомендовано 6 учням; профільний напрямок "Творчий" – 4 учням; обидва профільних напрямків "Лінгвістичний" та "Творчий" було рекомендовано 4 учням, що означає наявність у них інтересів, здібностей та особистих якостей, які передбачають можливість обох напрямків професійного зростання.

Профільний напрямок "Суспільно-гуманітарний" рекомендовано 4 учням. Цей профільний напрямок рекомендовано тим учням, які виявляють виражений інтерес до суспільно-гуманітарних наук, історії, філософії, правознавства, володіють навичками спілкування, мають високу ерудицію, аналітичне мислення та широкі знання про оточуючий світ. Профільний напрямок "Фінансово-економічний" рекомендовано 1 учню, який виявив виражений інтерес до економіки, банківської справи, суспільствознавства, економічної географії, менеджменту. Профільний напрямок "Природничо-науковий" рекомендовано 1 учню.

Профільні напрямки – "Інформаційно-технологічний", "Інженерний", "Науково-технологічний", "Фізико-математичний" не були рекомендовані кожному з учнів. Декілька профілів – було рекомендовано 4 учням, що означає, ці учні виявили наявність інтересів, здібностей та особистих якостей, які передбачають можливість декількох напрямків професійного зростання або їх поєднання.

Аналізуючи узагальнені результати за блоком "Інтереси" слід відмітити, що цей блок складається з восьми шкал. Оскільки більшості учням класу за тестом було складно виділити домінуючий профіль майбутнього навчання та діяльності, слід звернути особливу увагу на подальшу профорієнтаційну роботу з класом:

- розвивати мотивацію учнів до процесу навчання, активізувати роздуми учнів над темами самовизначення, самореалізації, усвідомлення та встановлення зв'язку навчання та майбутнього життєвого шляху;
- приділяти увагу активізуючим та розвиваючим програмам (тренінгам);
- присвячувати позакласну роботи та виховні години ознайомленню з різноманітними професіями;

- проводити пізнавальні екскурсії на підприємствах за місцем проживання;

- організовувати зустрічі з представниками різних професійних сфер;
- надати можливість спробувати у тій чи іншій професії, наприклад, професійні проби – один день із професіоналом, школа "Молодого дипломата" тощо.

Спираючись на високий інтерес декількох учнів до техніки, технічних засобів, можна залучати їх до суспільно-корисної роботи.

Оскільки інтересу до наукової, дослідницької діяльності у більшості учнів не виявлено, у педагогічній діяльності слід спиратися на практичні та прикладні аспекти навчання.

Високий інтерес деяких учнів до сфери мистецтва можна розвивати та позитивно підкріплювати, залучаючи їх до культурно-розвиваючих загальношкільних заходів, роботи гуртків творчої самодіяльності, де учні матимуть можливість спробувати свої сили та реалізувати своїх вміння.

Слід підтримувати та розвивати інтерес учнів до спілкування, проводячи комплексні заходи для згуртування класу – екскурсії, дискотеки, спільні класні виїзди, а також цілеспрямовано заохочувати їх набувати нових комунікативних вмінь та здатностей.

Високий інтерес до професійного напрямку "Природа" може проявлятися у опікуванні домашніми улюбленцями, задоволенням від роботи на присадибних ділянках, по озелененню території школи, розведенню домашніх рослин, благодійній діяльності по опікуванню за безпритульними тваринами.

За результатами психодіагностичного дослідження буде доречним провести батьківські збори та виховну годину, доносячи до батьків школярів та самих учнів інформацію щодо їх зацікавлень та уподобань. Це може позитивно вплинути на активізацію роздумів учнів щодо свого майбутнього та пошуків сфер, у яких вони можуть реалізувати свої зацікавлення.

Аналізуючи узагальнені результати дослідження за блоком "Здібності" слід зазначити, що більшість учнів мають занижені показники досліджуваних здібностей майже за всіма шістьма шкалами. Шкали здібностей це шкали, що визначають рівень досягнень досліджуваних в різних областях інтелектуальної праці, а також потенціал їх розвитку.

На основі аналізу результатів учнів класу за даним блоком більшість учнів класу виявили низькі або середні значення загального показника інтелектуального розвитку, що обраховується шляхом лінійного додавання всіх значень за шкалами даного блоку на основі середнього арифметичного. Такі показники зазвичай вказують на надання перевагу практичній діяльності, робочим спеціальностям перед науковими чи інтелектуальними.

Виключення становлять 2 учні, які мають показники вище середнього за цією шкалою.

Загальні показники ерудованості більшості учнів класу на середньому рівні, але також у багатьох учнів (8 осіб) показники цієї шкали дещо знижені, що є додатковим показником відсутності у даних учнів стійкого інтересу до інтелектуальних напрямків діяльності. Багатьом учням можна порекомендувати подальший розвиток інтелектуальних здібностей, розширення діапазону знань про оточуючий світ, розвиток мотивації до навчання та пізнання.

Додатковим показником рівня здатності до навчання є сума показників за шкалами "Зорова логіка" + "Абстрактна логіка" + "Увага". У 10 учнів цей показник на середньому рівні, в межах норми. У інших 8 учнів – дещо знижений.

Середні значення за шкалою "увага", які виявили більшість учнів, зазвичай свідчать про середній розвиток здатності до стійкості та концентрації уваги, в той час як низькі значення можуть свідчити або про недостатній розвиток цієї здатності, або про низьку мотивацію до проходження тестування.

За результатами психодіагностики загальних здібностей рекомендовано розвиваючу та мотиваційну роботу.

Не дивлячись на те, що розвиток здібностей у підлітковому віці представляє певну складність, яка полягає, в першу чергу, у втраті інтересу до навчання, зміною пріоритетів, та поступовим виходом на перший план провідної діяльності цього віку – спілкування з однолітками, дуже важливо проводити роз'яснювальну та мотивуючу роботу, показувати важливість та необхідність їх розвитку для майбутнього професійного та особистісного становлення.

Розвиток здібностей учнів може відбуватися двома способами: прямим та опосередкованим. Прямий розвиток відбувається під час безпосереднього покращення здібності, що досягається за допомогою постійних тренувань протягом довгого часу, при чому формуються інтелектуальні навички в цілому. Наприклад, читання формує лексичні навички та ерудицію, а вирішення завдань з математики – навички усних обчислень та логіку. Тому шкільні заняття, в даному випадку, є прекрасним тренуванням.

Опосередкований розвиток відбувається під час набуття нових знань про здібності та їх використання, наприклад, публічні виступи допомагають формувати лексичні навички (через бажання їх використовувати), а робота без калькулятора, навички усних обчислень та логіку. До опосередкованих шляхів розвитку також відносять тематичні спеціалізовані тренінги, які слугують вивченню та закріпленню поведінкових прийомів.

На основі аналізу результатів діагностичного дослідження за блоком "Особистість", слід зазначити, що більшість учнів класу мають достатньо ви-

сокі показники багатьох учнів за шкалою "Активність", що передбачає високу соціальну активність, впевненість у собі, направленість на зовнішні досягнення, енергійність, пошук нового досвіду, легкість оволодіння новими сферами діяльності. Високі показники за цією шкалою можуть знаходити своє відображення у активних видах діяльності, спорті до яких бажано залучати учнів з метою перенаправити та конструктивно використати їх активність та ініціативність.

Більшість учнів класу мають середні показники за шкалою "згода", що можуть свідчити середню потребу у спілкуванні, визнанні, співпраці, пошук авторитетів, при високих проявах – конформізм, некритичне слідування за лідером або залежність від референтної групи. Таким учням слід розвивати вміння конструктивно відстоювати власну думку, навички впевненої поведінки, розуміння цілей та сенсу власного життя.

Багатьом учням, що мають занижені значення за шкалою "самоконтроль" слід розвивати навички самодисципліни та самоорганізації власного життя, оволодіти навичками планування та розрахунку власного часу, навчитися притримуватися розпорядку, визначати пріоритети, ставити та досягати особистих та професійних цілей.

Тим учням класу, що мають низькі показники за шкалою "емоційна стабільність" слід звернути увагу на навички емоційної саморегуляції; впевненої поведінки під час екзаменів, заліків, контрольних робіт; на розвиток стресостійкості, вміння відновлювати власні сили.

Процес формування особистісних якостей людини, її ціннісне самовизначення, особливо активно їде у підлітковому віці. У віці 12-18 років, багато школярів переживають підліткові кризи, починаючи задавати собі серйозні питання про себе, про світ, про інших людей та свої взаємовідносини з ними. Тому в цей період особливо важливим є цілеспрямована психологічно-корекційна робота в цьому напрямку, що може відбуватися як індивідуально, так і у груповій формі.

За результатами дослідження на основі діагностичного комплексу "Профорієнтатор Україна" кожному учню були надані рекомендації щодо корекційно-розвиваючих програм, в яких учні можуть прийняти участь за наявності бажання до подальшого розвитку. Результати профорієнтаційного тестування дозволяють визначити сферу розвитку.

На даний час, програмою рекомендується 6 тренінгових програм: "Мотивація", "Комунікативні навички", "Інтелектуальний розвиток", "Лідерство та відносини", "Самоорганізація", "Емоційна саморегуляція".

Кожна з шести тренінгових програм рекомендується у двох випадках – у випадку недостатнього розвитку тієї чи іншої якості, або у випадку її високого розвитку. В обох цих випадках тренінг буде рекомендуватися, але з різними текстовими інтерпретаціями до нього, тому обов'язково звертайте на них увагу під час роботи з цим блоком.

Тренінг – це групова форма отримання знань або розвитку певних вмінь та навичок, що передбачає роботу психолога-тренера з групою підлітків що мають схожий запит або проблематику. Разом з досвідченим дорослим, підлітки вчать пізнавати себе та інших, розвиватися, задавати питання та відповідати на них. Наповненням або змістом тренінгової програми може бути будь-яка тематика, в залежності від актуалізованої потреби школярів.

Оскільки більшість учнів виявляють високу активність та зацікавленість у спілкуванні, що у поєднанні дають високу комунікативність, найбільш актуальним та затребуваним для них може бути тренінг комунікативних здібностей, що за допомогою розвитку комунікативних навичок та лексичних здібностей забезпечує потреби провідної діяльності цього віку.

Також, оскільки у більшості учнів складно виявити домінуючий напрям навчання, актуальних і важливим є тренінг розвитку мотивації, що забезпечить розвиток зацікавленості у навчанні та виділення пріоритетних напрямків.

Узагальнюючи можна надати такі рекомендації щодо подальшої профорієнтаційної роботи в даному класі:

1. Робота з переліками професій

За наданим програмою переліком професій слід забезпечити учнів необхідною інформацією: про світ сучасних професій, їх специфіку, важливі знання, вміння та навички, які необхідні для оволодіння тим чи іншим видом діяльності.

Під час роботи із рекомендованими професіями, цікаву інформацію можна отримати розглядаючи окремі переліки професійних позицій, запропонованих на основі лише інтересів, лише здібностей, або лише особистісних якостей.

Слід відмітити, що наданий перелік є лише приблизним описом сфер діяльності та професій, які підходять зазначеному досліджуваному та найбільшою мірою відповідають його інтересам, здібностям та особистим характеристикам на даний момент часу, тому потребує подальшого уточнення в процесі постдіагностичної бесіди, тренінгів тощо, але без остаточної рекомендації щодо професійної непридатності.

Більшу увагу слід приділяти ціннісно-змістовому аспекту професійної праці (дискусії, обговорення тощо), розвитку усвідомленого ставлення до свого подальшого професійного розвитку, особистісного зростання та планування власного життя.

Орієнтування на вибір та засвоєння не однієї, а декількох професій значно розширить можливості подальшого навчання та працевлаштування, та розширить діапазон професійних вмінь та можливостей їх застосування.

2. Інформувати про різні учбові заклади (технікуми, коледжі, ВНЗ).

Надавати інформацію про навчальні заклади (професійно-технічні училища, технікуми, коледжі, вищі навчальні заклади), про підготовчі курси

при ВНЗ, про дні відкритих дверей. Інформувати про організації, підприємства, які надають робочі місця у регіоні проживання та проводити екскурсії, з метою ознайомлення з умовами та специфікою роботи в них.

3. Складання індивідуальних професійних планів.

Приділити увагу складанню індивідуальних професійних планів. Вже на цьому етапі може стати актуальним питання "Вступати після 9-го класу до коледжу або технікуму, чи продовжити навчання у 10-11 класі?".

4. Проведення індивідуальної та групової корекційно-розвиваючої роботи та можливе повторне профорієнтаційне дослідження з метою подальшої та більш глибокої профільної орієнтації.

Як ми бачимо, використання методики "Профорієнтатор-UA" є ефективною та комплексною основою для всебічної профорієнтаційної роботи у старших класах. До переваг використання даної методики у закладах освіти можна віднести значне підвищення якості та ефективної профільної орієнтації, пропускна здатність до 20 осіб за годину, точність та надійність результатів, комп'ютерна обробка результатів, тощо.

На основі аналізу сучасного стану профільної освіти в Україні, можна зробити висновок, що перехід старшої школи до профільного навчання є закономірним процесом розвитку та реформування освітньої системи. Профільне навчання для України не є абсолютно новим явищем і має свою історію [5]. З іншого боку, цей новий етап розвитку освіти ставить нові завдання перед всіма ланками освітнього процесу. Суб'єктом і об'єктом профільного навчання є безпосередньо сам учень. Але виконання зазначених комплексних завдань, створення умов для реалізації профільного навчання, забезпечення його психолого-педагогічного супроводу, створення умов для проектування індивідуальної траєкторії навчальної діяльності учнів вимагає злагодженої взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Концепція профільного навчання в старшій школі (проект). – К.: Інститут Педагогіки АПН України – 2003. – 16 с.

2. Каплуненко Я.Ю., Ленг Т.Н. Профорієнтаційна діагностика: апробація та адаптація психодіагностичного комп'ютерного комплексу "Профорієнтатор-UA". Гуманітарний Вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 36, Том V(65): Тематичний Випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору". – К.: Гнозис, 2015. – 618 с. – С.187-205.

3. Максименко С.Д. Диференційоване навчання: до проблем психологічного супроводу // Педагогіка і Психологія. – 2009. – 1(62). – С.46-53.

4. Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку: Наук.-доп. бібліогр. показч. Вип.1 / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; Уклад.: Л.О. Пономаренко та інші, – К., 2004. – 163 с.

5. Слєпкань З.І. Профільне навчання в зарубіжній та українській школі як вид диференційованої підготовки учнів і ключова проблема реформування сучасної системи освіти / [Електронний ресурс] – Режим доступу http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dmpd/2006_25/_25/11-20%2025_2006.pdf

6. Иванова О.Н., Одинцова В.В. Комплекс тестирования "Профориентатор": психометрические и прагматические свойства теста // Психологическая диагностика. – 2006. – № 2. – С. 41-69.

Spisok vykorystanykh dzherel

1. Концепція профільного навчання в старшій школі (проєкт). – К.: Інститут Педагогіки АПН України – 2003. – 16 с.

2. Каплуненко Я.Ю., Лєнг Т.Н. Профориєнтаційна діагностика: апробація та адаптація психодіагностичного комп'ютерного комплексу "Профориєнтатор-UA". Гуманітарний Вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вуґ. 36, Том V(65): Тематичний Вуґпуск "Вісник освіти України у контексті інтеграції до європейського простору". – К.: Гнозіс, 2015. – 618с. – С.187-205.

3. Максименко С.Д. Диференційоване навчання: до проблем психологічного супроводу // Педагогіка і Психологія. – 2009. – 1(62). – С.46-53.

4. Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку: Наук. доп.бібліогр. показч. Вуґ.1 / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; Уклад.: Л.О. Пonomаренко та інші, – К., 2004. – 163 с.

5. Слєпкань З.І. Профільне навчання в зарубіжній та українській школі як вид диференційованої підготовки учнів і ключова проблема реформування сучасної системи освіти / [Електронний ресурс] – Режим доступу http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dmpd/2006_25/_25/11-20%2025_2006.pdf

6. Иванова О.Н., Одинцова В.В. Комплекс тестирования "Профориентатор": психометрические и прагматические свойства теста // Психологическая диагностика. – 2006. – # 2. – С. 41-69.

Y.Y. Kaplunenko, T.M. Leng. Modern methods of psycho-pedagogical support of profiling education: the experience of using of psycho-diagnostic computer system "Proforientator-UA". The article analyzes the current problems of profiling education in high school, success factors of pupils' readiness for profile specialization. The data on the possibilities of using of professional

orientation complex "Proforiyentator-UA" for effective psychological and pedagogical support of senior pupils are published.

Key words: profiling orientation, career guidance diagnostics, psychological and pedagogical support of senior pupils, "Proforiyentator-UA".

Отримано: 12.12.2015 р.

УДК 159.922

З.Я. Ковальчук

ВПЛИВ СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ КЕРІВНИЦТВА ТА СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

З.Я. Ковальчук. *Вплив стилю педагогічної взаємодії на ефективність керівництва та способи вирішення конфліктних ситуацій.* У статті розкрито проблему впливу педагогічної взаємодії на ефективність керівництва та способи вирішення конфліктних ситуацій. Зокрема, проведено емпіричне дослідження щодо визначення стилю керівництва педагогічного колективу, мотивації до роботи, способів та методів поведінки в конфліктній ситуації з учнівським колективом, детермінант ефективності діяльності керівництва та ставлення керівника до колективу. На основі проведених статистичних аналізів доведено, що особливості оцінки взаємодії пов'язані з ефективністю керівництва, стилями управління, способами поведінки в конфліктній, проблемній ситуації.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, вчителі, учні, стилі управління, ефективність керівництва, конфлікти, мотивація.

З.Я. Ковальчук. *Влияние стиля педагогического взаимодействия на эффективность руководства и способы решения конфликтных ситуаций.* В статье раскрыта проблема влияния педагогического взаимодействия на эффективность руководства и способы решения конфликтных ситуаций. В частности, проведено эмпирическое исследование по определению стиля руководства педагогического коллектива, мотивации к работе, способов и методов поведения в конфликтной ситуации с ученическим коллективом, детерминант эффективности деятельности руководства и отношения руководителя к коллективу. На основе проведённых статистических анализов доказано, что особенности оценки взаимодействия связаны с эффективностью руководства, стилями управления, способами поведения в конфликтной, проблемной ситуации.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, учителя, ученики, стили управления, эффективность руководства, конфликты, мотивация.

Актуальність та постановка проблеми. Каналами взаємодії в педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя й вихованців. Очевидною константою є розуміння того, що педагогічна взаємодія справляє взаємний вплив на дорослого і дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаєморозвиток. Модель педагогічної взаємодії визначає характер